

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գ Ա Վ Ա Ռ Ի Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Մ Ա Լ Ս Ա Ր Ա Ն

ԳԻՏԱԿԱՆ
ՀՈՂՎԱԾՆԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

6

ԳԱՎԱՌ — 2003

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆ ՏՐԱԳՐՎՈՒՄ Է ԳԱՎՈՒՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՈՐՈՇՍԱՄՔ

ՀՏՂ 001
ԳՄՂ 72
Գ 602

Գլխավոր խմբագիր:

պրոֆ. Զ.Ն. ԳԱՎՈՐՅԱՆ

Խմբագրական կոլեգիա

պրոֆ. Զ. Զ. ԳԱՎՈՐՅԱՆ, պրոֆ. Ա.Ա. ԱԽՍՈՆՅԱՆ,

պրոֆ. Վ.Ժ. ԳԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ, դոցենտ Կ.Լ. ԿԱՏԱԿԱԼՅԱՆ,

դոցենտ Է.Ա. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ, դոցենտ Ա.Պ. ԱՎԼԻԳՅԱՆ

Главный редактор:

проф. Г. Х. АКОПЯН

Редакционная коллегия:

проф. Г. Г. АКОПЯН, проф. А. А. СИМОНЯН, проф. В. Ж. АЙРАПЕТЯН,

доцентс В. Л. КАТВАЛЯН, Э. А. ГРИГОРЯН, М. П. АВАКЯН

Գ 602 Գիտական հոդվածների ժողովածու - Էր : Զանգակ-97, 2003.- 456 էջ:

Գ $\frac{1401000000}{0003(01)-2003}$ 2003

ԳՄՂ 72

ISBN 99930 - 2 - 583 - 6

© Զ. Գաւորյան և ուրիշներ
© «Զանգակ-97» հրատարակչություն

ԳԱՎՈՒՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԵՅԵՐՈՐԴ
ԳԻՏԱԾՐՈՂՎԻ ԱՅՈՒԹԵՐԸ

**МАТЕРИАЛЫ ШЕСТОЙ НАУЧНОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ ГАВАРСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

Հրատարակչության տնօրեն ԿԱՆԱ ԱՆԱՅԱԿԱՆՅԱՆ
Գեղարվեստական խմբագիր ԱՐՄ ԲԱԴՂԱՍՍՐՅԱՆ
Արրագրիչ ՍԵՐՃ ՍԵԼՅՈՒՄՅԱՆ
Համակարգչային ձևավորումը ԼԱԼԱ ԳՈՎԱՅԲՅԱՆԻ

Տպագրությունը օֆսեր
բուրջը՝ օֆսեր, չափոր 70x100/16
ծավալը 14 տպ ժամուկ, տպարանակը 110

«ԶԱՆԳԱԿ-97» հրատարակչություն
Երևան, Վարդանանց փակուղի 8, հեռ. 54-05-17
E-mail: zangak@armnco.com

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

«Գավառի պետական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կանոնադրություն	5
--	---

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հայթյան Ա. Խ.	Ինքնակալության դերը Ռուսաստանի տնտեսական զարգացման գործում XIX դ. վերջին XX-ի սկզբին:	21
2. Հայթյան Ա. Խ.	Մառը պատերազմը և նրա հաղթահարումը որպես համաշխարհային զարգացման գլխավոր միտում մեր օրերում ևս:	34
3. Ավետյան Վ.	Խաչատուր Աբովյանի ծննդյան թվականի հարցի շուրջ:	50
4. Ավագյան Գ.	Արևմտահայ գաղթականությանը օգնելու Միքայել Պապաջանյանի գործադրած ջանքերը առաջին աշխարհամարտի տարիներին:	56
5. Ղարազյոզյան Ա. Հ.	Կատարի վանքը:	62
6. Ղարազյոզյան Ա. Հ.	Բորոտանոցները Սյունիքում:	65
7. Քեշիշյան Մ.	Մեծաց կորուսյալ սրբատեղիներ:	67
8. Օհանյան Հ. Հ.	Արհեստագործությունը Հայաստանում:	74
9. Օհանյան Հ. Հ.	Ակնարկներ հայ աշխատավորի անցած ուղու մասին:	78
10. Քուրքչյան Լ. Ն.	Անչափահաս դատապարտյալների վրա նեգատիվ սոցիալական-հոգեբանական ազդեցությունների գործոնների բացահայտումը: /ռուս./	84
11. Միդելնիկովա Ռ. Վ.	Դիալալիայի մի քանի հոգեբանական առանձնահատկությունները: /ռուս./	89
12. Սաֆարյան Ա. Ս.	«Ա» տառի ուսուցմանը նվիրված դաս-տոնահանդեսի նմուշ:	98
13. Բադալյան Ա. Հ.	Երաժշտության զարգացումը երեխայի մոտ:	108

ԼԵԶՈՒ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

14. Դավաթյան Ռ. Հ.	Դարձվածային միավորներ, ասացվածքներ, թևավոր մտքեր, դրանց դրսևորումները խոսքում:	112
15. Կատվալյան Վ. Լ.	Հայոց լեզվի շարահյուսության հարցեր:	126
16. Խանդանյան Ս. Կ.	Անձնական դերանունների շարահյուսական առանձնահատկությունները և կիրառությունը:	129
17. Գրիգորյան Էդ. Ա., Գրիգորյան Էլ. Ա.	Կազմաբանական դարձվածքների կառուցվածքային վերլուծությունները ռուսաց լեզվում: /ռուս./	136
18. Մկրտչյան Լ. Գ.	Բնապահպան ուսանողների մենախոսական բանավոր չպատրաստված խոսքի զարգացման	142

19. Գրիգորյան Ա. Ա.	վարժությունների համակարգ մասնագիտական տեքստերի նյութերի հիման վրա: /ռուս./ Անդեմ ստորոգելիական բառերը ժամանակակից ռուսաց լեզվում և նրանց ուսումնասիրումը հայկական բուհական լսարանում: /ռուս./	144
20. Մուխսիխաչոյան Ա. Մ.	Նախատեքստային և հետտեքստային վարժությունների դերը գիտական տեքստերի ընթերցումն ուսուցանելու ընթացքում: /ռուս./	150
21. Մուխսիխաչոյան Ա. Մ.	Նախապատրաստական և խոսքային վարժություններ բանասեր ուսանողներին մենախոսություն ուսուցանելու համար: /ռուս./	153
22. Թենեքեջյան Մ. Հ.	Մշակութային և քաղաքական մարդաբանություն: /անգլ./	159
23. Եղիազարյան Ա.	Նոր բառերի և նշանակությունների աղբյուրները: /անգլ./	165
24. Ղազարյան Ն.	Ռ. Դավոյանի բանաստեղծության չափումները:	176

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

25. Խաչատրյան Հ. Ս., Թուրեան Թ., Սայադյան Հ.	Հայաստանի Հանրապետության կաղնուտները և նրանց ներկայիս օգտագործումը:	180
26. Ասրյան Ա. Ղ.	Տուրիզմի աշխարհագրության արդի էությունը և խնդիրները:	184

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

27. Խլղաթյան Ի. Ե.	Առաջարկի տնտեսագիտական տեսության կանխադրույթները:	189
28. Ամիրխանյան Ս. Գ.	Համայնքների արդյունավետ կառավարման խնդիրը և հարկային քաղաքականությունը:	198
29. Առաքելյան Կ. Ա.	Արտադրանքի որակի գնահատման ցուցանիշների համակարգը ՀՀ կոշիկի արդյունաբերության մեջ:	207
30. Առաքելյան Կ. Ա., Առաքելյան Ռ. Կ.	Ֆինանսական կայունության վերլուծություն:	218
31. Գարաքյան Գ. Գ.	ՀՀ պետական պարտքը, նրա կազմն ու կառուցվածքը և ձևավորման առանձնահատկությունները:	221
32. Գարաքյան Գ. Ս., Գարաքյան Գ. Գ.	ՀՀ արժեթղթերի շուկան և նրա զարգացման հիմնախնդիրները:	225
33. Ղուլոյան Հ. Մ.	ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարանի համակարգի պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական գործունեության վերլուծություն:	229
34. Հերզնյան Մ. Ն.	Արժութային փոխարկելիության հատկանիշի ընտրության հիմնահարցերը Հայաստանի	235

Հանրապետությունում:

35. Մուրադյան Գ.	Վճարային հաշվեկշռի վերլուծության մոնետարիստական մոտեցումները:	239
36. Մուրադյան Գ., Բագոյան Ս.	Գլոբալիզացիան և լիբերալիզացիան միջազգային հարաբերությունների զարգացման նախապայման:	244
37. Ավագյան Ա. Ա.	Շրջանառու կապիտալի կառավարումը արտադրական կազմակերպություններում:	249
38. Բաղդասարյան Գ. Վ.	Գեղարքունիքի մարզի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և ֆինանսական վիճակի կարգավորման հիմնախնդիրները:	255

ՖԻԶԻԿԱ – ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

39. Հարությունյան Ռ. Ա., Հայրապետյան Վ. Ժ., Այրումովա Մ. Ռ.	Կոշտ ամրակցված ուղղազծային օղակային սեկտորի լարվածային վիճակի վերլուծություն: /ռուս./	261
40. Աֆրիկյան Տ. Հ.	Ալմաստե հղկասկավառակների իրանի նյութի ազդեցությունը տեսակարար ծախսի վրա: /ռուս./	263
41. Աֆրիկյան Տ. Հ.	Զգման գործակցի ազդեցությունը հղկահատիկների կողմնորոշման աստիճանի վրա: /ռուս./	266
42. Հովհաննիսյան Ա. Պ.	Պաշտպանություն թրթռոցներից /վիբրացիաներից/:	270
43. Ղարախանյան Կ. Ի.	n-երորդ կարգի զծային նորմալ տեսքով դիֆերենցիալ հավասարումների ինտեգրման միասնական եղանակի մասին: /ռուս./	272
44. Իսոյան Ա. Վ., Հակոբյան Մ. Զ.	Անալոգային հաշվիչ մեքենաների կիրառությունը զծային ավտոմատ կարգավորման համակարգի անալիզի համար:	277
45. Հակոբյան Մ. Զ.	Լարման ավտոմատ կարգավորման սխեմաներում օգտագործվող ռեվերսիվ մագնիսական ուժեղացուցիչներ:	280
46. Վարդանյան Ա. Ա.	Տնտեսագիտական ինֆորմացիան և նրա տեսակները:	283
47. Շաղգամյան Ա. Ս., Տեր-Գրիգորյան Վ. Ռ.	Ջերմային էներգիայի չափման առանձնահատկությունները ջրային ջերմամատակարարման համակարգերում:	286

ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

48. Միմոնյան Ա. Ա., Բաղայան Ռ. Բ., Միմոնյան Լ. Ա., Ստեփանյան Ռ. Ա., Ալեքսանյան Ռ. Ա., Գալոյան Ա. Ա.	USP-ֆոսֆոհիդրոլազի ակտիվության տեղաշարժերը կատունների սրտի և ուղեղի միտոքոնդրիումներում պրոլինով հարուստ պոլիպեպտիդի /ՊՀՊ/ ներգործությամբ սրտամկանի փորձարարական ինֆարկտի դեպքում:	291
49. Անջեյան Բ. Հ.,	Սովորողների օրվա ռեժիմի գիտական հիմունքները:	296

Ավայան Հ. Ի.	/ռուս./	
50. Ավագյան Մ. Պ.	Սևանա լճի ավազանի վարելահողերի մելիորատիվ վիճակի բարելավման հիմնական ուղիները:	299
51. Ավագյան Մ. Պ.	Ոռոգման ջրի և մթնոլորտային տեղումների արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները Սևանա լճի ավազանում: 2003, N6, 303-308	303
52. Բաղդյան Ս. Վ., Հարությունյան Ս.	Ցորենի պարարտացումը և սպիտակուցը:	308
53. Անջելովա Ի. Բ., Ռոզով Ս. Վ.	Պրոցեսորների թափը՝ առավելություն, թե՞ ռիսկ: /ռուս./	313

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

54. Հակոբյան Հ. Հ.	Մերօրյա սոցիալական մի քանի իրողությունների շուրջ:	318
55. Ապիյան Ն. Ա.	Իրավաբանական պատասխանատվության հետազոտության գլխավոր ուղղությունները ժամանակակից Էտապում և նրա մեխանիզմը: /ռուս./	331
56. Խաչատրյան Ա. Հ.	Հարկային իրավունքի գիտության ձևավորման պատմությունը և զարգացումը:	335
57. Խաչատրյան Ա. Հ.	Հարկի մասին օրենքի կառուցվածքի ու տարրի հասկացությունը և իրավական բովանդակությունը:	340
58. Հակոբյան Ռ. Իս.	Պետական կառավարմանը մասնակցելու իրավունք:	343
59. Հակոբյան Ռ. Իս. Աֆրիկյան Ա. Տ.	Մարդու իրավունքների պաշտպանության երաշխիքները քրեադատավարական օրենսդրության մեջ:	348
60. Խաչատրյան Ս. Ա.	Իրավունքի պատճառականության ու նպատակի մասին Ռ. Շտամլերի տեսությունը:	357
61. Խաչատրյան Ա. Գ.	Գործադիր իշխանությունը և մարդու իրավունքները Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում:	374
62. Երեմյան Իս. Գ.	Աշխատանքային իրավահարաբերություն, դրա սուբյեկտների իրավունքները ու պարտականությունները և նրանց փոխգործողությունը:	383
63. Երեմյան Իս. Գ.	Ընդհանուր իրավահարաբերությունների հասկացությունն ու առանձնահատկությունները:	404
64. Հարությունյան Վ. Ս.	Արդարության սկզբունքը և միջազգային իրավունքը:	421
65. Ազարյան Ա.	Իրավական կարգավորման ոլորտի կարգավորումը:	429
66. Ավետիսյան Ա. Կ.	Իրավունքի հասկացությունը և սոցիալական նշանակությունը:	440

Գիտությունը նվիրված կյանք /Արմեն Միմոնյանի ծննդյան 70 և գիտամանկավարժական գործունեության 50-ամյակի առթիվ/	451
---	-----